

„Mesélj, Pista...”

ÖRKÉNY ISTVÁN EMLÉKKÖNYV

PESTI SZALON

AZT HISZEM, a könyv címe csak az, hogy: Örkény. Alatta ott áll ugyan az is, hogy emlékkönyv, de ez inkább alcím lehet, műfaji meghatározás (ha másért nem, hát azért gondolom így, mert ha a címhez tartoznék, kötőjellel lenne írva). Emlékkönyv, gondoltam, azt jó olvasni; tizenhat évvel Örkény halála után felidézni – felidézteni őt a még élők emlékezetében – ez alighanem azzal kecsesget, hogy sok mindent megtudhatunk róla, amit eddig nem, apróságokat, történeteket, azt a bizonyos kontextust, ami annyira fontos, mégis többnyire meg kell halnia hozzá, hogy szert lehessen tenni rá. Örkénynek ugyan még életében sikerült. Nemcsak azért, mert ambicionálta – igaz ez is: újságírók tanulhatnának szeme fürgeségéből, tekintete alaposágából –, hanem mert életútja, az a bizonyos „vérzivatar” kéretlen segítőnek bizonyult ebben. Művei sokszoros rétegzettséggel dokumentálnak, tessék újra meg újra kézbe venni a köteteket, még mindig található bennük újabb elemét a kontextusnak. Ebben a kötetben is bőven idéznek Örkénytől; annyira bőven, hogy lehet mondani: Örkényt Örkénnyel próbálja leírni mindenki. Ez a közös mértékegység, egy-egy passzus, dialógus, csattanó – Örkényből származnak az Örkényre legjobban illő definíciók, mintha a monográfiáját is megírta volna. Meg is írta, alighanem. Apropó, monográfia. Nem hiszem, hogy a szerkesztőknek, Radnóti Zsuzsának és Fráter Zoltánnak nem forgott volna szüntelenül a fejében egy hiány, a klasszikus – tehát tudós – irodalmi monográfia hiánya, mikor a minden bizonnyal tengernyi írás közül válogattak. És ez a „forgás”, ez jó meg rossz egyszerre. Az írások kivétel nélkül Örkényről szólnak, de nem mai szövegek, mint egy „szabályos” emlékkönyvben – ez önmagában nem baj. Akad köztük számos (Keszi Imrée például), amely a szerzőt, a kort inkább jellemzi, mint a tárgyat választott író – ez sem. Akad túlon túl ismerős, elhíresült írás is (Révaié) – ez talán baj, mert mi a fenét keres itt? Van szerző, aki kortársunk, mégis egy régi, nem túl erős szöveg képviseli a kötetben (Lengyel Balázs). Akad tanulmány, mely irodalmi múzeumba való, a letűnt korok mulandó kritikái munkássága nevű polcra. Akad szerző (Sükösd Mihály többek között), aki több írással szerepel – és akad olyan is (Tardos Tibor), aki kétszer mondja el majdnem ugyanazt. Az ismétlés persze szintén nem baj önmagában: a Palotai Boris-anekdota (ugye, mindenki emlékszik: Örkény Sztálinvárosban, Palotai próbál neki szállást szerezni, magukra maradnak egy szobában, Örkény kifakad, Palotai papíron figyelmezteti, hogy esetleg lehallgatják őket, mire Örkény dicshimnuszba kezd, Palotai pedig egyetlen szót vet papírra: SOK), szóval ez az igazán közszájon forgó és vándorpoénná lett sztori Karinthy Ferenc tollából is remek. Ismétlés persze nemcsak az anekdoták, hanem a fajsúlyosabb minősítések terepén is akad: a számos Egypercesek-elemző szórakoztató eklektikában értekezik a groteszkről – de hát magára vessen az, aki – mint én – egy ültében olvassa végig a kötetet. Melyben helyet kaptak a fontos tanulmányok – Molnár Gál Péteré, Ungvári Tamásé, Almási Miklóse, Tarján Tamásé például. Születésnap-i köszöntők, előadások, interjúk, kritikák, emlékezések – Örkény előtérbe helyezett képe mögött egy ismerős irodalmi (köz)élet sűrítménye. Rangos a szerzőgárda, igazán az – ezért jogosult hiánylistát emlegetni: **Eörsi**, Esterházy, Kornis, és aki most nem jut eszembe, hol van? Mit gondolnak Örkényről ők, akiket méltán emlegethetni az irodalmi örökösök között? És a végére hagytam a legjobbat, illetve a nekem legjobban tetszőt: Kardos G. György írását. „Mesélj, Pista”, biztatja Örkényt, hiszen számtalanszor érezhetjük úgy legmaibb jelenünkbe bámulva, hogy ezt a forgatókönyvet is Örkény tollára termi a történelem – és akkor jön az anekdota Háy Gyuláról meg Boldizsár Ivánról meg Déry Tiborról és Zelk Zoltánról. De ezt már nem mesélem el, benne van a kötetben.

CSÁKI JUDIT